Vlaams Parlement

994 (2016-2017) – Nr. 1
ingediend op 28 november 2016 (2016-2017)

Verslag van de hoorzitting

namens de Commissie voor Wonen, Armoedebeleid en Gelijke Kansen
uitgebracht door Cindy Franssen en Piet De Bruyn

over armoedebestrijding in Vlaanderen

verzendcode: WON

Samenstelling van de Commissie voor Wonen, Armoedebeleid en Gelijke Kansen:

Voorzitter: Lorin Parys.

Vaste leden:
Björn Anseeuw, Piet De Bruyn, Jelle Engelbosch, Marc Hendrickx, Lorin Parys, Tine van der Vloet;
An Christiaens, Dirk de Kort, Katrien Partyka, Valerie Taeldeman;
Gwenny De Vroe, Mercedes Van Volcem;
Michèle Hostekint, Bert Moyaers;
An Moerenhout.

Plaatsvervangers:
Caroline Croo, Ingeborg De Meulemeester, Lies Jans, Kathleen Krekels, Nadia Sminate, Herman Wynants;
Griet Coppé, Michel Doomst, Cindy Franssen, Katrien Schryvers;
Ann Brusseel, Freya Saeys;
Els Robeyns, Bart Van Malderen;
Elke Van den Brandt.

Toegevoegde leden:
Christian Van Eyken.

INHOUD

1. Uiteenzetting door Remi Baekelmans, werkgroep Armoede van de Vlaamse Interlevensbeschouwelijke Dialoog (VILD) 4
2. Uiteenzetting door Frederic Vanhauwaert, algemeen coördinator van het Netwerk tegen Armoede, en Swa Schryvens, ervaringsdeskundige 5
3. Uiteenzetting door Henk Van Hootegem, adjunct-coördinator van het Steunpunt tot bestrijding van armoede, bestaansonzekerheid en sociale uitsluiting 6
4. Uiteenzetting door Theo Vaes, oprichter van ArmenTekort 8
5. Vragen van de commissieleden en antwoorden van de sprekers 10

Gebruikte afkortingen 18

De Commissie voor Wonen, Armoedebeleid en Gelijke Kansen organiseerde op 20 oktober 2016 een hoorzitting over armoedebestrijding, met volgende sprekers: Remi Baekelmans, werkgroep Armoede van de Vlaamse Interlevensbeschouwelijke Dialoog (VILD); Frederic Vanhauwaert, algemeen coördinator van het Netwerk tegen Armoede en Swa Schryvens, ervaringsdeskundige; Henk Van Hootegem, adjunct-coördinator van het Steunpunt tot bestrijding van armoede, bestaansonzekerheid en sociale uitsluiting; en Theo Vaes, oprichter van ArmenTekort.

20 oktober 2016 viel samen met de Zuiddag, waarbij jongeren wereldwijd worden gestimuleerd om samen te strijden voor een duurzame en rechtvaardige samenleving. Meer dan 17.000 scholieren uit 200 scholen uit Vlaanderen en Brussel kropen voor één dag in de kleren van beroepskrachten. Hun loon gaat naar projecten van geëngageerde jongeren wereldwijd. De commissievoorzitter werd in dit kader geassisteerd door Marie Van Keerberghen en Lien Janssens. Björn Anseeuw werd geassisteerd door Alicia Bergeret.

1. Uiteenzetting door Remi Baekelmans, werkgroep Armoede van de Vlaamse Interlevensbeschouwelijke Dialoog (VILD)

Remi Baekelmans legt uit dat VILD in de vorige regeerperiode werd opgericht door Geert Bourgeois. Vertegenwoordigers van de in België erkende erediensten en van de vrijzinnig-humanistische gemeenschap overleggen geregeld in dat kader, gesteund door de Vlaamse Overheid. Uit peilingen blijkt dat driekwart tot viervijfde van de bevolking zich tot één van de in de dialoog vertegenwoordigde levensbeschouwingen bekent, wat de VILD toch enig moreel gezag geeft. Intern verloopt de samenwerking vlot, maar de VILD is weinig bekend. De levensbeschouwingen zijn het eens over een vluchtelingenaanpak en vinden allen dat geweld op geen enkele manier religieus kan worden gemotiveerd. Ze stellen ook allen vast dat deze samenleving haar eigen grondwet waarin staat dat alle mensen recht hebben op een waardig leven, niet respecteert. De hoge percentages van gezinnen in armoede bewijzen dat. Elke regering doet mooie beloftes, maar op het einde van elke regeerperiode blijkt er bijzonder weinig veranderd te zijn. Elk lid van de VILD kent de harde realiteit omdat heel wat van hun organisaties initiatieven nemen om armoede te lenigen. Bovendien is solidariteit een waarde in elke levensbeschouwing, zij het dat de motivering en de beleving ervan verschillen.

De VILD ervaart de huidige inspanningen van de Vlaamse Regering als aanzienlijk, maar onvoldoende. Het pleidooi, gericht tot de overheid maar ook tot de volledige samenleving, is drieledig: trek alle inkomensvormen op tot de armoedegrens (federaal); werk de psychische schade van armoede weg; en pak met wetgevend werk de oorzaken van armoede aan. Emancipatie-initiatieven vanuit de civiele maatschappij mogen geen excuus zijn voor de overheid om te zeggen dat ze voldoende doet. En zelfs als ze erin slaagt het inkomen op te krikken, is het werk niet af, want dan begint het agogisch werk. Al te veel blameert deze samenleving de mensen in armoede omdat ze zogenaamd niet genoeg doen om uit de miserie te komen. Dat kan echter niet gezegd worden van de kinderen die in armoede opgroeien, waarvan sommige, door voedseltekort, hersenschade oplopen en andere een ontwikkelingsachterstand hebben omdat ouders niet de middelen, tijd, bekwaamheid of energie hebben om ze optimaal te begeleiden. Professionele opvoeders, leerkrachten in het bijzonder, hebben het moeilijk om die achterstand bij te werken. Het PISA-onderzoek van de Organisatie voor Economische Samenwerking en Ontwikkeling bewijst dat het Vlaams onderwijs schittert door zijn resultaten, maar ook door de tendens om ongelijkheid eerder te versterken dan te compenseren. Uiteindelijk is er een levenshouding die niet vertegenwoordigd is in de VILD en waarbij enkel telt wat iets kost en opbrengt en wat de winst is. Is die niet al te dominant geworden in deze samenleving?

2. Uiteenzetting door Frederic Vanhauwaert, algemeen coördinator van het Netwerk tegen Armoede, en Swa Schryvens, ervaringsdeskundige

Frank Vanhauwaert is blij dat de commissie op deze Werelddag tegen armoede een hoorzitting aan dit onderwerp wijdt. Het Netwerk tegen Armoede groepeert zestig verenigingen waar armen het woord nemen, in Vlaanderen en Brussel. Die halen mensen uit hun isolement, maken ze sterker en laten ze participeren aan de samenleving. Daaronder valt ook het meewerken aan beleidsadviezen.

Swa Schryvens werkt reeds dertien jaar voor het netwerk, maar heeft nog nooit in een goede woning gewoond. Nochtans kan een goede en betaalbare woning heel wat gezondheidsproblemen voorkomen. Een slechte woning is niet alleen ongezond, ze bezorgt de bewoners ook veel stress, wat ook gevolgen heeft voor de huiselijke sfeer. Dat zijn redenen waarom mensen in armoede gemiddeld minder lang leven dan anderen. Ook voor kinderen heeft de woonkwaliteit gevolgen. Gezinnen in armoede wonen doorgaans met veel personen op een kleine woonoppervlakte, waardoor een kind bijvoorbeeld aan de keukentafel huiswerk moet maken, terwijl andere kinderen er spelen, vader televisiekijkt en moeder het huishouden doet. Kortom, hun onderwijskansen worden er ernstig door aangetast. Mensen in armoede hebben niet veel sociale contacten, mede omdat ze zich schamen voor hun woning. Kinderen mogen niet naar verjaardagsfeestjes omdat de ouders bang zijn dat ze dan ook zelf feestjes moeten organiseren. In slechte woningen zijn de uitgaven voor energie, maar ook voor gezondheidszorg erg hoog.

Voor verdere getuigenissen verwijst *Frederic Vanhauwaert* naar de studiedag van 17 oktober, maar ook naar de website van zijn netwerk. Meer dan de helft van de huurders besteedt meer dan een derde van zijn inkomen aan huur, sommigen tot de helft. Bijna de helft van zowel de private als de sociale huurwoningen zijn van ontoereikende kwaliteit. Door de vluchtelingencrisis en de stijgende energiefactuur is de wooncrisis nog scherper geworden. Volgens de decenniumdoelen van 2007, opgesteld door armoedeorganisaties, vakbonden, mutualiteiten en sociale organisaties, moesten er 150.000 betaalbare huurwoningen bijkomen, wat nodig en haalbaar geacht werd. In de recente woonbarometer blijkt dat die doelstelling slechts voor 20 percent gerealiseerd is. Het netwerk is dan ook blij dat het zijn campagne voor meer investeren in wonen kan toelichten. Heel wat organisaties steunen de oproep omdat ze bij hun achterban de nijpende problemen ervaren: de Gezinsbond, het Minderhedenforum, beweging.net enzovoort.

Het netwerk vraagt vooreerst een opdrijven van het bouwritme van de sociale woningen, bovenop wat in de laatste begrotingen werd bedongen. Ook in gemeenten waar het bindend sociaal objectief voor het bouwen van sociale woningen bereikt is, zijn er vaak nijpende behoeften. Gemeentebesturen mogen zich niet wegsteken achter dat objectief, maar moeten ook daar het ritme opdrijven. Volgens het netwerk zullen tijdelijke huurcontracten op zich geen oplossing bieden. Ook dan zijn er voldoende en toegankelijke huursubsidies nodig voor de periode na het verstrijken van het negenjarige contract. Via het verticale armoedeoverleg heeft het netwerk de minister al geadviseerd hoe ervoor te zorgen dat rechthebbenden daadwerkelijk ook aanspraak kunnen maken op de huursubsidies, wat nu te weinig gebeurt. Dat is de zogenaamde non-take-up. Mensen zijn bang om te verhuizen, ook al is hun huis slecht. Er dienen creatievere manieren gevonden te worden om het geld tot bij de rechthebbenden te krijgen, maar ook om het woningbestand te verbeteren.

Het netwerk vraagt een sociaal woonbeleid op alle niveaus. Met de staatshervorming heeft Vlaanderen heel wat federaal geld gekregen, maar het heeft ook de woonbonus hervormd. Het netwerk vraagt een alternatief herverdelingssysteem. Er zijn al gemeenten die leegstand en huisjesmelkerij succesvol bestrijden en

zich door sociale verhuurkantoren laten bijstaan. Het netwerk vraagt dat Vlaanderen de lokale niveaus daartoe nog meer stimuleert.

Om de discriminatie aan te pakken, zijn verschillende maatregelen nodig: objectieve praktijktesten, een deontologische code van de immobiliënsector, sensibiliseringscampagnes, strengere controle op de verplichte affichering van de huurprijs. Het Verticaal Permanent Armoedeoverleg adviseerde reeds over de conceptnota Private Huur, maar ook over andere op til staande wijzigingen zoals de hervorming van het huursubsidiesysteem en van de huurwaarborg. Hier liggen kansen als de ontwikkeling gebeurt in cocreatie met mensen in armoede. Het VPAO adviseerde ook over de tijdelijke contracten, de huurpremie en -subsidies, en de huurwaarborg. Mensen in armoede roepen krachtig op om te investeren in wonen.

3. Uiteenzetting door Henk Van Hootegem, adjunct-coördinator van het Steunpunt tot bestrijding van armoede, bestaansonzekerheid en sociale uitsluiting

Henk Van Hootegem deelt mee dat het steunpunt in 1999 werd opgericht door het samenwerkingsakkoord tussen de Federale Staat, de Gemeenschappen en Gewesten betreffende de bestendiging van het armoedebeleid. Dat gaf een vervolg aan het algemeen verslag over de armoede, dat de participatie van mensen in armoede, dialoog met diverse actoren, en armoede als schending van mensenrechten naar voren schoof. Armoede staat in het samenwerkingsakkoord omschreven in termen van mensenrechten.

Het steunpunt is een onafhankelijke interfederale instelling die uiting geeft aan het engagement van alle bevoegdheidsniveaus om te strijden tegen armoede. Het heeft tot taak de uitoefening van rechten te evalueren. Vooreerst doet het dat door overleg met verschillende actoren in dialoogprocessen waarin mensen in armoede en hun verenigingen een structurele plaats innemen. Het steunpunt verzamelt rechtspraak die interessant is vanuit het oogpunt van armoede, en neemt initiatieven voor onderzoeken. Het organiseert ook studiedagen en seminaries. Zo is er op 9 december 2016 in samenwerking met het Instituut voor Gerechtelijke Opleiding een studiedag over de kijk van magistraten op armoede.

De inzichten en aanbevelingen uit het overleg worden gebundeld in tweejaarlijkse verslagen. Die worden overhandigd aan de Interministeriële Conferentie Integratie in de Samenleving, die het aan de regeringen bezorgt. Die maken ze over aan de parlementen en adviesorganen. De interministeriële conferentie is deze regeerperiode nog niet samengekomen, het steunpunt heeft zijn verslagen intussen zelf verspreid, maar vraagt toch dat de conferentie snel zou samenkomen. Recent heeft het steunpunt opvolgingsbijeenkomsten voor de thema's water, cultuur en kinderopvang georganiseerd, samen met de thematische overleggroepen die de hoofdstukken mee hebben geschreven, en met de bevoegde kabinetten.

Op basis van de verslagen kan het steunpunt meewerken aan de armoedetoets, de regeerakkoorden doorlichten, en bevragingen beantwoorden, zoals nu bijvoorbeeld het geval is voor de 'social pillar' op Europees niveau. Op www.armoedebestrijding.be staat het verzamelde materiaal, de publicaties, de rechtspraak, feiten en cijfers die een overzicht geven van het onderzoek. Het steunpunt steunt en initieert onderzoek, zoals over het verband tussen armoede en maatregelen van de bijzondere jeugdbijstand. Het neemt ook deel aan begeleidingscomités van onderzoeksprojecten. De tweejaarlijkse verslagen handelen telkens over een thema.

Het laatste tweejaarlijkse verslag (2014-2015) handelt over publieke diensten. Per relevante publieke dienst is er een hoofdstuk. Mobiliteit is een transversaal thema.

Het eerste hoofdstuk handelt over justitie. Basisvoorwaarde om je rechten te laten gelden, is ze kennen. De groep van mensen in armoede wordt gekenmerkt door onderconsumptie van rechten. Het steunpunt wijst ook op een aantal maatregelen die de financiële toegankelijkheid van justitie moeilijker maken. Voorts wordt de rechtsvordering uit collectief belang behandeld. Het is belangrijk dat de gemeenschappen goed nadenken over de bevoegdheden die ze er door de staatshervorming hebben bijgekregen, bijvoorbeeld over de justitiehuizen.

Bij het thema energie en water is de relatie van klant en dienstverlener delicaat. Het komt er op aan om de rechtspositie van de consument te bewaken en te versterken. Voorts wordt het ontbreken van een beroepsprocedure bij de LAC's aangekaart, en wordt er aandacht gevraagd voor de schuldvorderingen van internationale bedrijven, waar de klant in een zeer precaire positie staat.

De overleggroep Cultuur van het steunpunt benadrukt in het verslag hoe belangrijk cultuur wel is: zowel zelf creëren als eraan deelnemen. Mensen definiëren cultuur als een vorm van vrijheid, maar armoede leidt vaak tot een gebrek aan keuzes. Voorts klagen de deelnemers over een tendens tot instrumentalisering, waarbij deelname aan een activeringstraject soms een voorwaarde is om het culturele aanbod van OCMW's te gebruiken.

Ook gezinnen in armoede moeten kunnen kiezen voor kinderopvang. Nochtans ervaren ze diverse drempels, onder meer dat er in hun buurt weinig aanbod is. Een voldoende en kwaliteitsvol aanbod is een voorwaarde voor vrije keuze.

Op het vlak van gezondheid schoven de deelnemers enkele determinanten naar voren, zoals de leefomstandigheden en de toegang tot de gezondheidszorgen. De strijd tegen de sociale gezondheidsongelijkheden dient gevoerd te worden in alle beleidsdomeinen. Het nationale plan tegen sociaal-economische gezondheidsongelijkheden is in dit kader erg belangrijk.

Op het vlak van werk, werd een opsomming gemaakt van de verschillende opdrachten voor begeleiding, opleiding en tewerkstellingsmaatregelen. Voorwaarden om het recht op werk effectief te maken zijn: een evenwichtige en participatieve relatie tussen werkzoekenden en de diensten; een aanpak op maat die voldoende tijd krijgt; respect van de vrije keuze; zingeving aan het traject; en kwaliteitsbewaking.

Het tweejaarlijkse verslag 2014-2015 besluit dat mensenrechten een sokkel zijn in de strijd tegen armoede. Elke dienst moet geregeld evalueren of zijn dienstverlening effectief bijdraagt tot die mensenrechten. Voorts moet men beseffen dat mensen in armoede een ongelijke toegang hebben tot diensten en tot rechten, bijvoorbeeld op vlak van energie, gezondheid en justitie. Met de tendens tot responsabilisering krijgen mensen in armoede de indruk meer en meer gecontroleerd te worden en verantwoordelijk gesteld te worden voor hun situatie.

Het tweejaarlijkse verslag schuift de universele en toegankelijke dienstverlening als denkspoor naar voren, aangevuld met aangepaste ondersteuning en maatregelen naargelang van schaal en intensiteit van armoede, zoals bijvoorbeeld graduele inkomensgrenzen bij ondersteuning. Een tweede suggestie is een trajectbegeleiding, waarbij gefocust wordt op hoe mensen uit de armoede geraken. De begeleiding stopt dan niet als iemand een job vindt. Om dat te

kunnen bieden, is longitudinaal onderzoek nodig. Een derde aanbeveling is de impact van regelgeving op mensen in armoede evalueren.

Sinds een drietal jaren focust het steunpunt op de non-take-up van rechten. Het maakte een nota over de automatische toekenning van rechten, toegespitst op de federale bevoegdheden. Er was immers gelijktijdig ook een gelijkaardige oefening door de Vlaamse administratie. In het besluit van de nota wordt benadrukt dat, voorafgaand aan de vraag hoe rechten automatisch kunnen worden toegepast, de problematiek van non-take-up van rechten moet worden behandeld. Dat heeft geresulteerd in een colloquium over non-take-up van rechten, een boek dat op stapel staat, maar ook in een video met getuigenissen en mogelijke oplossingen. In tegenstelling tot het Verenigd Koninkrijk zijn er in Vlaanderen weinig cijfers over het niet-gebruik van, en de niet-toegang tot rechten. Het is raadzaam dat beter te meten.

De overheid zou, alvorens een maatregel in voege treedt, de invloed ervan op mensen in armoede steeds moeten toetsen. Als de maatregel een poosje werd toegepast, moet hij op zijn effectiviteit worden geëvalueerd. Het steunpunt heeft een interfederale overleggroep over het instrument van de armoedetoets en zal hierover nog een nota produceren. Het steunpunt heeft meegewerkt aan drie armoedetoetsen over Vlaamse aangelegenheden: watertarifering, Vlaamse Energielening, kinderbijslag. Het materiaal van het steunpunt kan steeds worden geraadpleegd.

4. Uiteenzetting door Theo Vaes, oprichter van ArmenTekort

Of sociaal werk te koop is, mag dan wel een brandende vraag zijn, *Theo Vaes* heeft er geen antwoord op. Duidelijk is dat zorg- en hulpverlening, nodig om armoede op te lossen in plaats van te bestrijden, met de huidige instrumenten onbetaalbaar zijn. Dat één op zes kinderen opgroeit in armoede, in een van de rijkste regio's in de wereld, is wraakroepend. Toch is er vooralsnog geen maatschappelijk draagvlak voor wat echt nodig is.

Naast de historische achterstand, onder meer op het vlak van sociale huisvesting, moet de grote golf van armoede nog komen. Toch is het mogelijk om armoede naar de geschiedenisboeken te verwijzen. Daar is nu zelfs een historische kans voor. De Vlaamse Visienota 2050 zegt terecht dat het gevaar er niet in bestaat om het doel te hoog te stellen, maar het te laag stellen en het te halen. Na grondige studie van buitenlandse voorbeelden en literatuur heeft ArmenTekort in 2014 besloten zelf een actieonderzoek op te zetten. Dat is een combinatie van actie en een relevant onderzoek. Meer dan honderd hulpverleners, wetenschappers en onderzoekers werkten mee.

Uit het actieonderzoek blijkt dat langdurige of ernstige armoede de eigenwaarde vernietigt. Zonder een gevoel van eigenwaarde zijn capaciteitsontwikkeling of gedragsverandering onmogelijk. In de sector worden dergelijke mensen hulpvermijders of werkweigeraars. Versterken van de eigen latente krachten, het terug kunnen zien en geloven in geïnformeerde keuzes en het leggen van nieuwe verbindingen, samengevat empowerment, vormt een voldoende maar niet noodzakelijke voorwaarde om uit generatiearmoede te komen. Het doel van ArmenTekort is om tegen 2023 5000 mensen die in armoede leven en die een ernstige eigenwaardekwetsuur meedragen – kanszoekend genaamd – te helpen met nieuwe overtuigingen die hun terug kansen bieden om de regie van hun leven sterker zelf te voeren. ArmenTekort wil hen geen vis geven en zelfs niet leren vissen, maar hen goesting geven om het zelf te leren. Daartoe krijgen ze elk een 'kansbiedende buddy' toegewezen, opgeleid voor deze taak. Gedurende twee jaar komen beiden wekelijks samen en houden tussendoor ook op andere manieren contact. De terugkom-momenten en bijkomende opleidingen maken

dat de kansbiedende buddy een master in empowerment wordt, terwijl de kanszoekende buddy duurzaam zijn eigenwaarde terug ontdekt. Tijdens deze ontdekkingsreis overbruggen beide buddy's de armoedekloof die tussen hun twee werelden bestaat. Tijdens het proces worden eigenwaarde, zelfredzaamheid en veerkracht geregeld gemeten, met als enige opzet de dienstverlening doelmatiger te maken. De meetinstrumenten worden ontwikkeld in samenwerking met sociale wetenschappers, maar gebruiken ook inzichten uit andere sectoren. ArmenTekort werkt daarvoor intensief samen met een twintigtal organisaties die met armoede bezig zijn, maar ook met het OCMW van Geel. De OCMW's van Roeselare, Turnhout en Genk tonen belangstelling.

Een van de hinderpalen om armoede af te schaffen is de kleine schaal waarop goedbedoelde en goed werk verrichtende armoedeorganisaties werken. Daarom staat schaalbaarheid voorop. Daartoe heeft ArmenTekort een elektronische leeromgeving ontwikkeld waarop alle instrumenten vrij beschikbaar zijn. Heel wat organisaties maken daar al gebruik van. Die investering was noodzakelijk om een resultaatsverbintenis te kunnen aangaan. Een leerlus verzekert de voortdurende verbetering van de opleiding met de feedback van de buddy's.

De eerste tweehonderdvijftig buddy's waren relatief eenvoudig te mobiliseren. ArmenTekort biedt een uitdagende persoonlijke beleving, een leerrijke opleiding en een kans om een duurzaam maatschappelijk verschil te mogen maken voor een medemens. Het valt op dat vooral mensen met ogenschijnlijk weinig tijd kandidaat zijn: bijvoorbeeld alleenstaande moeders, ondernemers en kabinetsmedewerkers. Opvallend is dat gedurende het traject de basishoudingen en attitudes van beide buddy's veranderen.

Er zijn opvallende raakpunten tussen het project van ArmenTekort, VAPA (*Parl.St*. Vl.Parl. 2014-15, nr. 423/1) en de Visienota 2050, een langetermijnstrategie voor Vlaanderen (*Parl.St*. Vl.Parl. 2015-16, nr. 720/1). De drie kernwaarden van het project van ArmenTekort zijn: samen, eigen kracht van beide buddy's en schaalbaarheid. Doelstelling negen van het VAPA gaat over het sterk maken van kinderen. Ongeveer een kwart van de buddy's zijn NEET-jongeren, een ander kwart zijn jonge moeders. Doelstelling vijf van het VAPA over de informele netwerken, wordt weerspiegeld in het feit dat de buddy's, naast vrienden en familie die ook vaak arm zijn, het enige informele contact zijn. Conform VAPA-doelstelling zestien maakt het project gebruik van cocreatie om zijn succeskansen te vergroten: met de Nederlandse Defensie voor veerkracht, met Unilever voor neuromarketing.

ArmenTekort heeft niet de pretentie de wijsheid in pacht te hebben, en maakt daarom alle resultaten en methoden bekend. Zo kunnen wetenschappers en anderen er hun licht over laten schijnen en wordt de methode voortdurend verbeterd. ArmenTekort slaagt er steeds vaker in om sterke partijen samen te brengen. Doelstelling vier over beeldvorming en destigmatiserende gedragsverandering, komt terug in het contact tussen de buddy's, dat beide partijen verandert. De Visienota 2050 haalt de mosterd bij Alvin Toffler: "You've got to think about big things while you're doing small things, so that all the small things go in the right direction.". De relatie tussen de buddy's lijkt dan wel een klein ding, maar past in een groot plan dat systemisch wordt aangestuurd. Door de grootschaligheid wordt het potentieel van radicale verandering gecreëerd.

De Vlaamse Regering wil inzetten op het sterker maken van kinderen, jongeren en ouders. Om te vermijden dat de armoedebestrijding selectief wordt, integreert ArmenTekort hen in zijn normale buddywerking. Dat geldt ook voor mensen met verslavingsproblemen die vanaf 2017 toegevoegd worden aan de buddypopulatie. In de zeven transitieprioriteiten van het 2050-plan blijkt dat de ambitie hoog moet zijn: armoede moet worden afgeschaft, nog steeds voor 680.000 mensen in

Vlaanderen. Aangezien de huidige systemen niet volstaan, is een innovatieve benadering nodig, waarbij andere partijen betrokken worden. Die systemen kunnen meer en andere kennis bijbrengen, en ook financiële middelen.

Een efficiënt onderbouwd beleid inzake kennisverwerving van de armoedeproblematiek is doelstelling zeventien. De budgetten van de academische wereld voor armoede staan geregeld ter discussie. Na zijn grondige literatuurstudie is Theo Vaes ervan overtuigd dat er allicht genoeg bekend is over de oorzaken van armoede, wat het precies betekent en de psychosociale gevolgen ervan. Hij pleit er dan ook voor om het onderzoekbudget te focussen op oplossingen. Dat kan met een zogenaamde onderzoekstoets: wat niet rechtstreeks toepasbaar is moet worden uitgesteld. ArmenTekort is trekkende partner van vijf kennisnetwerken: armoedebestrijding, sociale impact, impactmetingen en vrijwilligerswerving. In tegenstelling tot wat algemeen gedacht wordt, zijn mensen best wel bereid zich te engageren. ArmenTekort heeft geen mensen nodig die, nu het einde van het jaar nadert, nog even een goed gevoel willen kopen door een eenmalige activiteit, maar vrijwilligers die het kan aanspreken op hun hoogste talent. Tot slot richt ArmenTekort zich tot de bewindvoerders. Het actieproject valt deels onder Armoedebestrijding, Welzijn en Cultuur, wat het moeilijk maakt om de financiering voor elkaar te krijgen. Om domeinoverschrijdende problemen te kunnen aanpakken, vraagt de buddywerking om een proefproject voor domeinoverschrijdende armoedewerking te maken.

5. Vragen van de commissieleden en antwoorden van de sprekers

Ook volgens *Valerie Taeldeman* zijn er voldoende studies beschikbaar en is de tijd voor actie aangebroken. Omdat de Zuiddag in het teken staat van wereldverzet tegen armoede, heeft ze vooral daar vragen over. In steden en gemeenten waar er geregeld een lokaal overleg wonen is, ontstaat een zekere dynamiek. Wordt het netwerk daar bij betrokken? Wonen Vlaanderen stuurt aan wie langer dan vier jaar wacht op een sociale woning en aan inkomensvoorwaarden voldoet een brief om te melden dat men voor een huurpremie in aanmerking komt. Dat recht wordt dus automatisch toegekend, maar toch reageren velen niet. Hoe ervoor zorgen dat meer mensen erop ingaan? De huursubsidie wordt toegekend aan wie verhuist van een slechte naar een betere, dus duurdere woning. Wordt er rekening gehouden met het voorstel van het netwerk over de huurpremie en de huursubsidie? Wordt het betrokken bij de evaluatie van het steunpunt?

De studie van het steunpunt Wonen over woonsubsidies kreeg onterecht weinig aandacht in de media. Nochtans ziet Valerie Taeldeman twee belangrijke conclusies: Vlaamse subsidies aan eigenaars zijn 4,9 keer hoger dan voor huurders; subsidies aan huurders gebeuren bijna uitsluitend in het kader van sociale huisvesting. Algemeen is er wel een grote tevredenheid over de sociale huisvesting, waarbij de subsidies gaan naar de meest behoeftigen. Hoe ziet het netwerk precies de heroriëntering van de woonbonus waar het om vraagt? In de conceptnota Private Huur is er voor het eerst sprake van geconventioneerde huur: de eigenaar wiens woning voldoet aan bepaalde kwaliteitsvereisten, zal, als hij zijn woning wil verhuren aan een bepaalde doelgroep onder een bepaalde maximumgrens, steun van de overheid krijgen. Hoe denkt het netwerk daarover? Hoe denkt het netwerk over de implementatie van het Energiearmoedeprogramma waar het zelf aan meewerkte? Hoe denkt het netwerk over de nieuwe waterfactuur? Heeft het al reacties van mensen die deze waterfactuur in de bus kregen?

Bart Van Malderen apprecieert dat de sprekers elk vanuit hun eigen invalshoek de structurele pijnpunten in het armoedebeleid hebben blootgelegd die ook zijn partij ervaart. Onder andere de versterking van het individuele schuldmodel: meer en meer geeft de maatschappij het slachtoffer de schuld. Het probleem

wordt gereduceerd tot het falen van het individu, terwijl vooral de samenleving faalt om hen de gepaste instrumenten aan te bieden om uit de armoede te geraken, wat niet betekent dat ze zelf geen verantwoordelijkheid dragen. De maatschappelijk en economische kost van armoede wordt al te veel vergeten. Hebben de sprekers het gevoel dat het individuele schuldmodel ook ingang vindt in het regeringsbeleid? Armoede leidt tot isolement, tot zelfachterstelling uit schaamte, tot irrationeel maar verklaarbaar gedrag. Bart Van Malderen illustreert dat met een klas in het beroepsonderwijs waar de meerderheid van de kinderen een schooluitstap niet kon betalen, wat hun bij het begin van het schooljaar stress bezorgde, maar uiteindelijk omsloeg in een rebellie, met verstoorde relaties in de klas en met het lerarencorps. De gevolgen op de leerresultaten laten zich raden. Dat toont aan hoe armoede het sociale weefsel kan vernietigen.

Armoede neemt toe, wat zeker niet alleen de huidige regeerploeg aan te wrijven valt. Armoede is te wijten aan externe factoren zoals de vluchtelingencrisis, maar ook van beslissingen om energie, kinderopvang, openbaar vervoer en dergelijke duurder te maken. De huidige regering kiest vaak voor forfaitaire verhogingen die dus zwaarder doorwegen naarmate het inkomen lager is. Zijn de sprekers het daarmee eens? Daarnaast zijn er ook goede evoluties. Toch is een zo hoog mogelijk bouwritme in de sociale huisvesting noodzakelijk, zeker nu de rente laag is. Gemeenten die hun bindend sociaal objectief reeds hebben gehaald, moeten in deze optiek ook niet afremmen. Temeer daar heel wat gemeenten geïnvesteerd hebben in aangepast wonen en aangepaste sociale huurwoningen voor bejaarden. Dat is op zich een goede zaak, maar biedt geen soelaas aan gezinnen.

Er is terecht kritiek op de tijdelijke huurcontracten in sociale woningen. Zijn er ook concrete voorstellen om ervoor te zorgen dat wie recht heeft op huursubsidies er zeker gebruik van maakt? Het choqueert dat de Interministeriële Conferentie Integratie in de Samenleving dit jaar nog niet is samengekomen, terwijl de kinderarmoede en de lage leeflonen actueel zijn. Het overleg werkt duidelijk niet. Bart Van Malderen zal de minister daarop aanspreken. Hij informeert tenslotte naar beslissingen van de afgelopen twee jaar waarvoor een armoedetoets nuttig zou zijn geweest, maar niet werd toegepast.

Jelle Engelbosch deelt mee dat overwogen wordt om het systeem van OCMW-huurwaarborg dat sommige verhuurders doet afhaken, te vervangen door een overheidslening waarbij de huurder de huurwaarborg van de overheid leent en doorstort aan de eigenaar. Hij voegt daar de vaststelling aan toe dat heel wat eigenaars twee maanden huurwaarborg te weinig vinden. Wat vindt het netwerk het beste systeem: een huurwaarborg van twee maanden van het OCMW of een anonieme huurwaarborg van drie maanden?

Ook *Mercedes Van Volcem* vindt dat armoede moet verdwijnen. Woonproblemen vloeien bijna altijd voort uit inkomensproblemen. Toch moet er in de samenleving een verschil bestaan tussen wie werkt en wie niet werkt, anders wil er niemand nog werken. Nieuwe armen hebben vaak werk, maar verdienen niet genoeg om alle kosten te betalen. Soms houden ze zelfs minder over dan wie niet werkt, maar op allerhande sociale voordelen kan rekenen. Het buddyproject is boeiend omdat het een positief verhaal is. Mensen en vooral kinderen in armoede moeten in hun kansen geloven en durven dromen. Net daarom is het belangrijk dat wie uit de armoede geraakt, zonder schaamte zijn verhaal kan brengen. Klopt haar buikgevoel dat een alleenstaande moeder die werkt, een determinerend element is voor de werklust van de kinderen? Ze zijn geneigd de mama bij te springen met een studentenjob en komen daar in aanraking met studenten waardoor ze beseffen dat studeren ook voor hen haalbaar is.

Tijdelijke huurcontracten zijn bedoeld om de woning vrij te houden voor wie ze het meest nodig heeft. De wachtlijsten zijn lang. Hoe kan men met de

beschikbare middelen meer of betere woningen op een gelijke wijze ter beschikking stellen? Nieuwbouw duurt lang. Private huurwoningen betaalbaar maken, heeft het grote voordeel van de sociale mix.

Alicia Bergeret informeert of de drempels voor kinderopvang bij mensen in armoede anders zijn dan bij anderen.

Cindy Franssen weet dat er om de sociale grondrechten te garanderen, een draagvlak van solidariteit nodig is. Dat vergt structurele maatregelen van overheden op elk beleidsniveau. Beleidsmakers moeten zich ook bewust zijn van de binnenkant van armoede. Daartoe kan ze iedereen het boek 'Brood en Rozen' aanraden van Lieven Depril van Welzijnsschakels. Structurele ingrepen moeten gepaard gaan met interpersoonlijke maatregelen zoals het buddyproject. Ze waarschuwt voor het individuele schuldmodel dat psychologische schade aanricht. Hilde Kieboom noemt dat de psychiatrisering van de armoede, de verweving van geestelijke gezondheidsproblemen en armoede.

Het interfederale steunpunt beveelt aan om in te spelen op de sociaaleconomische determinanten van de gezondheid in alle beleidsdomeinen. Volgens het principe van het proportioneel universalisme is een sterke algemene pijler nodig, een sterke sociale zekerheid, een goede gezondheidszorg, maar moet er een tandje bijgestoken worden voor mensen die dat nodig hebben, bijvoorbeeld mensen in extreme armoede, ook in de preventieve gezondheidszorg. Het Impulseofonds dat jonge huisartsen wil ondersteunen om zich te vestigen in een zone met veel kansarmen, werd overgeheveld naar Vlaanderen. Het steunpunt hamert op de geografische toegankelijkheid van de gezondheidszorg, maar is het niet nodig de criteria om voor dit fonds in aanmerking te komen, uit te breiden met een goede samenwerking met eerstelijnspsychologen en bijvoorbeeld ook apothekers voor medicatieschema's?

Het is jammer dat de geïntegreerde begeleidingsmethodiek WAW-traject, een geïntegreerde aanpak van werk, armoede en welzijn, stopgezet is. Heeft het steunpunt zicht op de resultaten ervan? Hoe ervoor zorgen dat de jobs die er bijkomen, terechtkomen bij werkarme gezinnen? Kan het beleid iets veranderen aan het feit dat mensen in armoede gemiddeld vaker in ongezonde omstandigheden moeten werken?

Niet alleen de buddy's maar de hele maatschappij moet in contact treden met de mensen in armoede, om de stigmatisering teniet te doen. Vaak worden zaken te veel afgerekend op het louter kwantificeerbare. Vooral generatiearmoede is bijzonder hardnekkig, dus blijkt het effect van een bepaalde aanpak niet snel in de cijfers. Hoe ervoor zorgen dat ook de kwaliteit van de interventie mee in rekening gebracht wordt?

An Moerenhout vindt de bijdrage van het Netwerk tegen Armoede bijzonder interessant omdat het netwerk een verbindende actor is en vooral in wonen specialiseert. Ze informeert hoe de voorbije zes maanden het effect van de vluchtelingencrisis op de woonmarkt duidelijk geworden is. Wat doet de Vlaamse Regering daaraan? Kan ze beter, zo ja, hoe? Hoe denkt het netwerk over glijhuren?

De Armoedebarometer 2016 wijst uit dat het armoederisico bij éénoudergezinnen dit jaar met een derde omhooggegaan is, wat hen in de hoogste risicocategorie brengt, samen met mensen met een migratiegeschiedenis. Ervaren de diverse organisaties dat ook? En wat kan het beleid eraan doen?

Gwenny De Vroe informeert naar de evolutie van de LAC-werking in de verschillende gemeenten, en naar eventuele verbeterpunten. Worden de

organisaties betrokken bij het globaal plan van aanpak van dak- en thuisloosheid en de evaluatie van het huurgarantiefonds? Dat slaagt er helaas niet in uithuiszettingen te vermijden. Daarvoor is er allicht een nog betere informatiedoorstroming nodig. Hoe kan dat beter?

Piet De Bruyn vindt het panel interessant en complementair, maar hij voelt zich niet aangesproken door de poging van Remi Baekelmans om hem een geweten te schoppen. Dat is best in orde, want iedereen vindt armoede een onaanvaardbaar groot probleem waar een oplossing voor nodig is. Tot nog toe heeft geen enkele politieke familie of middenveldorganisatie het ultieme antwoord gevonden. Het beste is in respect van elkaar te leren.

N-VA noch de Vlaamse Regering schuiven het individueel schuldmodel naar voren. Er wordt echter wel gezocht naar een evenwicht tussen het aanpakken van structuurfouten in de maatschappij en het responsabiliseren van individuen, wat hen ook empowered. Werk is niet alleen belangrijk voor een stabiel inkomen maar ook voor de eigenwaarde, netwerking, sociale ontwikkeling. De regering zet daarop in en kan resultaten voorleggen. Uiteraard is elke werkloze er eentje te veel. Trajectbegeleiding is cruciaal zodat armoede geen eindpunt wordt. Voor heel wat gezinnen is een onverwachte factuur van 1500 euro genoeg om in de armoede te belanden. Sociale uitkeringen moeten volstaan voor een menswaardig bestaan, daar is nog een weg af te leggen, maar er is ook al heel wat gebeurd. Uiteraard moeten mensen worden begeleid met voldoende empathie.

Het is inderdaad onaanvaardbaar dat mensen de subsidies en andere voordelen waar ze recht op hebben, niet krijgen. Vaak is het linken van databanken een probleem. Hopelijk kan de technologie daar verandering in brengen. Armoede meten is altijd een heikele kwestie. Nu gebeurt dat met de Europese Unie-SILC-enquête, maar er wordt ook regelmatig verwezen naar de zogenaamde referentiebudgetten en wellicht zijn er nog andere mogelijkheden. Wat is de beste meetwijze?

Frederic Vanhauwaert zegt dat verenigingen van het netwerk soms wel, soms niet betrokken zijn bij het Lokaal Overleg Wonen. Dat heeft te maken met het lokaal bestuur, maar ook met de draagkracht van de verenigingen die zich niet altijd met alle grondrechten tegelijk kunnen bezighouden. Hij zal de commissie een overzicht bezorgen. De nota van het netwerk over de huurpremie en de huursubsidie is in het kader van het Verticaal Permanent Armoedeoverleg al aan de minister overgemaakt, maar zal ook aan het parlement worden bezorgd. Het netwerk is inderdaad betrokken bij de evaluatie van het steunpunt Wonen.

Het netwerk heeft geen voorstel over hoe het budget van de woonbonus best herverdeeld wordt. In het regeerakkoord neemt de regering zich voor om het maximaal te gebruiken om de armoede en de woonbehoeften aan de onderkant van de samenleving te bestrijden. Ook de Vlaamse Woonraad kaart aan dat het geld van de woonbonus, het geld voor eigendomsverwerving, niet altijd optimaal wordt benut. Daarom wordt gepleit om een deel van de middelen te heroriënteren naar zij die wachten op een sociale woning. Er wordt nagegaan of het netwerk daar een concreter voorstel over kan geven.

Het Energiearmoedeplan is goed, maar er is een ander fundamenteel punt: de federale btw-verhoging en de afschaffing van het gratis deel waardoor de factuur nu stijgt. Het plan biedt daar geen soelaas, terwijl dat op korte termijn fundamenteel is. Het plan biedt wel mogelijkheden voor een rollend fonds om renovatieprojecten als 'Dampoort knapt op' van Opbouwwerk te steunen.

Er zal worden nagevraagd hoe de nieuwe waterfactuur onthaald wordt.

Het individueel schuldmodel steekt af en toe de kop op. Dat komt niet uit één bepaalde politieke hoek, maar is een maatschappelijke trend. Zo worden de verenigingen overdonderd met projecten rond levensstijl, gezonder leven, niet roken, meer bewegen, goedkope gezonde maaltijden. Mensen in armoede voelen dat aan als een beschuldiging. Dergelijke projecten gaan echter voorbij aan andere factoren. Nochtans is het zo dat een goede leef- en werkconditie cruciaal zijn voor een gezonde levensstijl, volgens het model van Dahlgren en Whitehead's.

Er zijn meer dan drie armoedetoetsen uitgevoerd, en er zit een lijst als bijlage bij het VAPA. De regering heeft in haar eerste bewindsjaar geen armoedetoetsen uitgevoerd, terwijl dat beter het geval was geweest voor de gratis hoeveelheid energie, maximumfactuur zorgverzekering enzovoort. Nu zijn er doorgaans wel armoedetoetsen of, als er onvoldoende tijd gegeven werd, adviezen. Het netwerk zal met de minister overleggen over de conceptnota Private Huur. Verenigingen, het steunpunt, het netwerk hebben een dossier opgesteld over een centraal huurwaarborgfonds. Dat blijft de basis van het standpunt van het netwerk. Er zijn wel heel wat positieve elementen in de conceptnota.

Het is moeilijk kiezen tussen een huurwaarborg van twee maanden van het OCMW of een anonieme huurwaarborg van drie maanden huur. Ter voorbereiding van het Verticaal Permanent Armoedeoverleg zal het netwerk zijn leden daarover bevragen.

Er moet inderdaad ruchtbaarheid worden gegeven aan positieve voorbeelden. Op een studiedag van de Vlaamse Onderwijsraad zullen mensen in armoede spreken die er wel in geslaagd zijn hun kinderen te laten studeren. Mensen in armoede hebben altijd benadrukt dat iedereen recht heeft op waardig leven, op goede huisvesting, ondanks de wooncrisis. Dat geldt ook de vluchtelingen. De verenigingen nemen tijd voor dialoog tussen de groepen om die solidariteit te bewerkstelligen en dus concurrentie tussen groepen aan de onderkant van de samenleving tegen te gaan. Het netwerk heeft samen met andere organisaties, VVSG, Vluchtelingenwerk Vlaanderen en andere, bij de start van de vluchtelingencrisis een oproep gedaan om goede leegstaande woningen of tweede verblijven in te brengen in het systeem van SVK-woningen. Eenoudergezinnen alsook mensen met een migratieachtergrond zijn inderdaad een stijgend deel van de mensen in armoede.

Het netwerk heeft nog geen positie bepaald over het glijhuren, maar zal dat zeker doen. Het netwerk is betrokken bij de werkgroep Dak- en thuisloosheid. Het kijkt uit naar de reactie van de administratie en de kabinetten op het algemeen verslag over de armoede. Het netwerk was betrokken bij het opstellen van de referentiebudgetten voor een menswaardig inkomen van Bérénice Storms. Het is een interessant instrument dat echter aan de specificiteit van een situatie dient te worden aangepast. Het geeft wat meer detail dan de arbitraire definitie, maar die heeft dan weer het voordeel dat Europese vergelijkingen mogelijk zijn. Armoedeverenigingen willen mensen sterker maken, maar geen lokaal VDAB-kantoor zijn.

Henk Van Hootegem deelt mee dat het steunpunt samen met heel wat organisaties een centraal huurwaarborgfonds heeft voorgesteld. Het heeft dat voor de verkiezingen gepresenteerd en besproken op een werkseminarie met de verschillende studiediensten. Tot nog toe kiest Vlaanderen voor andere opties, maar in het Waalse Gewest bestaat een plan voor een dergelijk fonds. Betaalbaarheid van de huurwaarborg en vermijding van stigmatisering zijn de voorwaarden voor een nieuw systeem.

Het steunpunt focuste in 2008-2009 op energie en water. Ook in het voorbije verslag over publieke diensten komt het aan bod. Het nam ook deel aan het participatieproject over het Energiearmoedeplan. Dat er veel aandacht gaat naar woonkwaliteit om de factuur structureel naar omlaag te krijgen, is een goede zaak, maar werkt alleen op lange termijn. Het mist maatregelen om de factuur voor bepaalde groepen op korte termijn te verlagen. Na de armoedetoets op de geplande watertarifering heeft de Vlaamse Regering beslist om de korting van 75 percent naar 80 percent te brengen. Een goede zaak voor de rechthebbenden, maar die groep is te klein.

Mensen en organisaties hebben inderdaad het gevoel dat het individueel schuldmodel opgang maakt in de samenleving. Het is goed mensen op te leiden, maar aan het einde van het traject moet er wel een goede job zijn. Een ander voorbeeld van hoe de verantwoordelijkheid voor het realiseren van een recht bij de mensen zelf wordt gelegd, is de budgetmeter elektriciteit en gas. 25 percent van de budgetmeters heeft geen minimumlevering, waardoor mensen die geen geld meer hebben, zonder elektriciteit vallen. Voor gas is een toestel met een minimumlevering technisch onmogelijk. Mensen kunnen van het OCMW wel een financiële ondersteuning krijgen. Slechts weinigen maken daar gebruik van. Er is dus een grote non-take-up en er zijn grote verschillen naargelang OCMW.

Specifieke redenen waarom mensen in armoede geen gebruik maken van kinderopvang zijn, dat ze denken dat ze er geen recht op hebben, dat ze het systeem wantrouwen, dat ze het gevoel hebben dat ze hun kind in de steek laten, dat het aanbod in de buurt onvoldoende is enzovoort.

Het steunpunt vraagt een evaluatie van het Impulseofonds, ook om na te gaan of de middelen niet kunnen gebruikt worden voor andere beroepsgroepen dan de dokters. Het is belangrijk hen te stimuleren om aan de slag te gaan in gebieden met meer armoede en achterstelling. Voorts moet het belang van de wijkgezondheidscentra inzake preventie worden benadrukt, niet alleen in steden, maar ook in landelijke gebieden. Het verslag bestempelt WAW als een interessante praktijk. De VDAB heeft daar trouwens zijn geïntegreerde werk- en welzijnstrajecten op gebaseerd. Het steunpunt, maar ook het netwerk vraagt die trajecten meer uit te bouwen. Het steunpunt vraagt ook oog te hebben voor de verschillen tussen VDAB- en WAW-trajecten. Er zijn ook gewoon veel te weinig goede jobs voor deze doelgroepen.

De LAC kan het advies geven om iemand af te sluiten van elektriciteit, gas of water. Dat kan een enorme impact hebben, dus vraagt het steunpunt een beroepsmogelijkheid. In het Waalse Gewest beslist de vrederechter over water, een LAC over energie, maar daar is recent een beroepsprocedure ingevoerd. In het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest beslist de vrederechter over elke afsluiting. Het ware interessant om de verschillende systemen te onderzoeken. Het doel moet zijn om de rechtspositie van de klant zo sterk mogelijk te maken.

Voor energie heeft samenlevingsopbouw goede praktijken gebundeld ter lering van de LAC. Samenlevingsopbouw heeft een project om dat ook te doen voor water. Een stuurgroep met verschillende actoren volgt die bundelingen. Een goede evolutie is dat er nu ook sociale statistieken zijn over water, wat een aanbeveling was van het steunpunt in zijn verslag van 2008-2009. Het steunpunt is niet gevraagd lid te zijn van een werkgroep over een globaal plan dak- en thuisloosheid. Het steunpunt heeft wel een opdracht in het samenwerkingsakkoord dienaangaande, maar het is voorlopig wachten op de interministeriële conferentie.

Wat uithuiszettingen betreft, heeft het steunpunt gewerkt rond een verhaalbaar recht op wonen. Daarvoor is het gaan kijken naar regelgeving in Schotland en Frankrijk die zeker voor monitoring interessante elementen bevat.

Wat de non-take-up betreft, is het zaak niet alleen in te zetten op automatische toekenning en goede databanken. Eigenlijk moet de regelgeving vooral eenvoudiger, dat zal ook de automatische toekenning vergemakkelijken. Wat het meten van armoede betreft, vindt het steunpunt een combinatie van meetinstrumenten het beste: de referentiebudgetten, de monetaire armoederisico-indicator, wat de Europese indicator is. Op Europees vlak zijn er trouwens ook statistieken over materiële deprivatie en low work intensity. In het indicatorenproject van het steunpunt, over hoe armoede te meten, werd samengewerkt met mensen in armoede, beroepskrachten en academici. Er werd gepleit voor longitudinale opvolging en het in rekening brengen een hele batterij van indicatoren.

Remi Baekelmans had niet de bedoeling een prediker te zijn. Zijn geweten is eveneens zuiver. Toch beseft hij dat hij onbedoeld fouten heeft gemaakt in zijn aanpak en visie over armoede. Toen bijna afgestudeerde studenten in de lerarenopleiding in contact kwamen met verenigingen waar armen het woord nemen, bleek dat zij heel wat aspecten van het probleem niet kenden. Dat betekent dat hun lesgevers dat eigenlijk ook niet kennen. De spreker was één van hun opleiders aan de unief en is dus samen met zijn collega's tekortgeschoten.

Er is een tweedeling in de maatschappij merkbaar: heel wat mensen en organisaties willen oprecht iets doen aan de armoede, maar er zijn ook anderen, waarmee hij zeker niet de vinger wil wijzen naar het bedrijfsleven. Er zijn net zo goed bedrijfsleiders die moreel besef hebben en solidariteit nastreven. Anderen zien werknemers en belastingen als kosten die zo mogelijk moeten vermeden worden en leggen de nadruk op verkopen, ook als de koper het product niet nodig heeft of het zijn gezondheid schaadt.

Ook mensen met goede bedoelingen maken fouten. Zo zijn er in relatief welstellende gemeenten meer plaatsen in de kinderopvang dan in relatief arme gemeenten. Met goede kinderopvang kunnen kinderen in armoede hun achterstand voor een deeltje inhalen. Het beleid kiest ervoor om initiatiefnemers aanvragen te laten indienen voor extra plaatsen. Het is echter gemakkelijker een uitbreiding te vragen dan een nieuwe kinderopvang op te zetten. Zo komen er gemakkelijker plaatsen bij in buurten waar er al veel zijn, en worden de verschillen tussen rijke en arme gemeenten of buurten alleen maar groter.

Theo Vaes ziet het schuldmodel af en toe de kop op steken, maar merkt recent niet echt een algemene toename. Wel zijn mensen beschaamd om hun rechten te vragen, evident maar niet normaal. Mensen in armoede maken net als andere mensen soms foute beslissingen, onder andere over gezondheid. In zijn boek Schaarste maakt Eldar Shafir duidelijk dat die het gevolg zijn van een of ander tekort, in sommige gevallen tijd.

Ook ArmenTekort is bezorgd dat kwantitatief meten gepaard gaat met kwalitatief meten. Gandhi zegt treffend dat niet alles wat meetbaar is, relevant is en dat niet alles wat zou moeten ook kan gemeten worden. Tussen beide is er een grote grijze zone. ArmenTekort heeft besloten zo weinig mogelijk te meten. Het focust op het meten van de verandering om het proces bij te sturen, maar tracht ook de efficiëntie in termen van kostprijs te verbeteren. Een buddytraject kost tussen de 1800 en 2000 euro per persoon per jaar. Dat is de overheadkost van de organisatie gedeeld door het aantal buddy's. ArmenTekort hoopt door een grotere schaal dat bedrag te kunnen halveren.

Meten is ook belangrijk om de significantie van het project voor de burger en de belastingbetaler aan te tonen. Het project is rendabel als een tiende van de trajecten relevantie heeft. Dat komt vooral omdat er zoveel vrijwilligers zijn, momenteel acht per voltijdsequivalent personeelslid. Eens het project groter wordt (schaalkracht) wordt dat één per twintig. Een industriële groep heeft zich inzake housing first gebogen over het wegwerken van de achterstand en stelde in een eerste reactie voor om kleiner, verder van de stad te bouwen en huurformules te onderzoeken. Allemaal zaken die mensen in armoede niet nodig hebben: mensen in armoede moeten werk en cultuur vlot kunnen bereiken. Een huis bezitten is nodig om de spiraal van armoede te doorbreken. Total cost of ownership, de kostprijs van het huis over de volledige duurtijd van de bewoning, wordt vaak over het hoofd gezien. Daarnaast is het onwaarschijnlijk hoe omgegaan wordt met innovatie van financieringstechnieken. Nooit in de geschiedenis van de mensheid is er zoveel geld in het economisch systeem gepompt als de maand van de Olympische Spelen: 80 miljard euro. Voor België was dat die maand 2 miljard euro. Als de kostprijs van dat geld in rekening wordt gebracht, is dat een minuspercentage. Er is nooit een beter moment geweest om te investeren in sociale huisvesting, maar dat vergt creatieve financieringstechnieken. Het verbaast Theo Vaes dat er bij het overleg geen financiële ingenieurs betrokken worden. Tuur Ghys besluit zijn doctoraat over innovatie in de armoedebestrijding met de stelling dat de voornaamste innovatie die nodig is, de beleidsinnovatie is.

Lorin PARYS,
voorzitter

Cindy FRANSSEN
Piet DE BRUYN,
verslaggevers

Gebruikte afkortingen

btw	belasting over de toegevoegde waarde
LAC	lokale adviescommissie
NEET	not in education, employment or training
OCMW	Openbaar Centrum voor Maatschappelijk Welzijn
OESO	Organisatie voor Economische Samenwerking en Ontwikkeling
PISA	Programme for International Student Assessment (van de OESO)
SILC	European Union Statistics on Income and Living Conditions
SVK	sociaal verhuurkantoor
VAPA	Vlaams Actieplan Armoedebestrijding
VDAB	Vlaamse Dienst voor Arbeidsbemiddeling en Beroepsopleiding
VPAO	Verticaal Permanent Armoedeoverleg
VVSG	Vereniging van Vlaamse Steden en Gemeenten
WAW	Geïntegreerde aanpak van werk, armoede en welzijn